

Bart Staes Kathalijne Buitenweg

De redding van REACH

**Een toekomst zonder schadelijke
chemische stoffen**

Een brochure van Groen! en GroenLinks in het Europees Parlement

De redding van REACH

Een toekomst zonder schadelijke chemische stoffen

Bart Staes

Kathalijne Buitenweg

GROEN!

GROENLINKS

colofon:

Tekst:

Bart Staes & Kathalijne Buitenweg, met medewerking van Joris Gansemans, Wilmer Heck en Richard Wouters

Foto's:

European Communities, GroenLinks, Marc Gysens, i-stockphotos.com

Vormgeving:

Wrik bno, Utrecht, Nederland

Druk:

Antilope, België

Uitgave:

Groen! en GroenLinks in de Europese Unie

ASP 8G305-8G315

Wiertzstraat 60

B-1047 Brussel

België

September 2005

Gezondheid van mens en milieu op de eerste plaats

Chemicaliën zijn wijd verspreid in onze huizen, op het werk en in het milieu. Dat heeft schadelijke gevolgen voor de gezondheid van mens en natuur. Met het wetsvoorstel REACH wil de Europese Unie daar iets aan doen. Maar het werk is nog niet af.

Het Europees Parlement buigt zich over de tekst om die te verbeteren.

Europarlementariër **Bart Staes** voor de Vlaamse partij Groen! zet zich in om van REACH een succes te maken. Daar heeft hij goede redenen voor. *"De milieuorganisatie Greenpeace heeft het stof in mijn huis geanalyseerd. Blijkt dat ik samen met mijn gezin leef tussen grote hoeveelheden ftalaten, alkylfenolen en organotinverbindingen"*, zegt hij. *"Die chemicaliën verstoren mijn hormonale stelsel, verminderen mijn vruchtbaarheid en tasten mijn weerstand tegen ziekte aan. Dat heb ik op zijn zachtst gezegd liever niet."*

Kathalijne Buitenweg, europarlementariër voor het Nederlandse GroenLinks, weet ook waarom REACH van cruciaal belang is: *"Onderzoek door Greenpeace wijst uit dat het Europees Parlement een zwaar vervuilde werkplek is. Nergens werd er zoveel gechloreerd paraffine gevonden als in onze bureaus. Die stof staat erom bekend erg kankerverwekkend te zijn. Daar maak ik me ongerust over. Ik wil een kantoor waar je vrij kan ademhalen en waar het gezond werken is."*

Van meer dan 80% van de meest gebruikte chemicaliën is helemaal geen informatie beschikbaar over hun effecten op de gezondheid. Schadelijk of niet? We hebben er geen flauw benul van. Via REACH wil de EU daar helderheid in scheppen.

Een wereld vol synthetische chemicaliën

Ze zitten in je woonkamer, in de keuken en op kantoor. Ze komen met steeds meer en meestal waar je ze het minst verwacht. Ze vormen een gevaar voor je gezondheid, vooral thuis en op het werk. Ze ontsnappen uit kinderspeelgoed, zitten verstopt in je matras, en als ze je lichaam eenmaal zijn binnengedrongen raak je ze nooit meer kwijt. En bovenal, ze zijn onzichtbaar. Chemische stoffen zitten overal.

Maar chemicaliën zijn onmisbaar geworden. Ze vormen de basis van telefoons, computers, zeep, tandpasta - bijna alle voorwerpen die je dagelijks gebruikt. Toch is over de effecten van chemicaliën weinig bekend. De industrie gebruikt meer dan honderdduizend stoffen. De meeste daarvan zijn nooit getest op hun gevolgen voor je gezondheid. En van een aantal stoffen waarbij dat wel is gebeurd, zijn de resultaten ronduit zorgwekkend.

Toch is er hoop. De Europese Unie heeft een voorstel gelanceerd om de effecten van chemicaliën in kaart te brengen en waar nodig in te grijpen. Dat systeem heeft de naam REACH meegekregen, wat staat voor Registratie, Evaluatie en Autorisatie van Chemische stoffen. Bedoeling is om de gezondheidseffecten van de meest gebruikte chemicaliën in kaart te brengen en het gebruik van de gevaarlijkste stoffen uit te bannen. REACH geeft ons een unieke kans om de economie weer gezond te maken, om onze huizen te verlossen van giftige stoffen en om het milieu te beschermen. REACH is echter nog maar een voorstel. Het kan nog aangepast worden door het Europees Parlement en de ministers van de verschillende Europese lidstaten.

Chemicaliën zitten overal

In de kinderkamer

- **beddengoed** is behandeld met een cocktail van chemische producten, tot zelfs het verboden DDT toe. Dit zwaar giftige pesticide wordt in ontwikkelingslanden nog steeds gebruikt bij de kweek van katoen.
- in de **wegwerpluiers** die de billen van de kleine droog houden zijn kleurstoffen, lotions, parfum en gebutylerd hydroxytolueen terug te vinden. Die laatste stof is licht kankerverwekkend en werkt gedragsverstorend.

In je keuken

- **handdoeken** bevatten formaldehyde. Dat is anti-kreukmiddel met giftige, bijtende, kankerverwekkende eigenschappen. Die zijn al lang bekend, maar toch stelt de wet geen beperkingen aan het gebruik van formaldehyde in textiel.
- **koelkasten** zijn behandeld met gebromeerde vlamvertragers. Dat zijn stoffen die niet biologisch afbreekbaar zijn en zich opstapelen in vetweefsel. Ze worden ervan verdacht de hormoonhuishouding van het lichaam te verstoren. Er zijn alternatieven op de markt, maar die worden als 'te duur' afgedaan.

In je woonkamer

- **luchtverversers** bevatten heel wat vluchtige organische stoffen (VOS-sen). Die staan erom bekend het zenuwstelsel aan te tasten en de lever te beschadigen. Het Europees Wetenschappelijk Comité heeft onlangs voor een aantal VOS-sen regels opgesteld, maar voor luchtverversers is er niets voorzien.
- in **muurverf** zitten heel wat giftige oplosmiddelen. In een pas geverfde kamer adem je soms 20 maal de toegestane hoeveelheid organische oplosmiddelen in. Bij watergebaseerde verven is dat probleem zo goed als afwezig.

Op kantoor

- Je **pc, faxtoestel, bureaulamp en radio** zijn behandeld met gebromeerde vlamvertragers, terwijl de vinyl vloerbekleding een bron is van ftalaten die de vruchtbaarheid aantasten.

Op www.chemical-reaction.org vind je een uitgebreid overzicht van de plaatsen waar chemicaliën allemaal opduiken

Waar duiken chemische stoffen allemaal op?

Tijdens de afgelopen 75 jaar is de productie van chemische producten spectaculair gestegen. Van 1 miljoen ton in 1930 tot 400 miljoen ton vandaag. Heel wat van die chemicaliën duiken op waar je ze het minst verwacht. Thuis, op school, op kantoor, geen plaats blijft gevrijwaard van vervuiling door chemicaliën. Per dag kom je in contact met duizenden kunstmatige chemicaliën – zonder je er bewust van te zijn. De pagina hiernaast geeft je een kort overzicht.

REACH voor een gezonde toekomst

Om het probleem van de chemische vervuiling aan te pakken heeft de Europese Commissie, het dagelijks bestuur van de Europese Unie, de REACH-verordening voorgesteld. REACH staat voor Registratie, Evaluatie en Autorisatie van CHEmische stoffen.

Het is een systeem om zo'n 30.000 van de 100.000 veel gebruikte chemicaliën te registreren en te testen op hun gezondheidseffecten. De gevaarlijkste stoffen kunnen van de markt gehaald worden, mocht dat nodig zijn.

Met REACH wordt het ontbreken van basisgegevens over heel wat chemische stoffen weggewerkt. Als REACH eenmaal van kracht is, moeten alle lidstaten van de EU ervoor zorgen dat REACH gehandhaafd wordt.

Hoe werkt REACH?

Bedrijven die een chemische stof op de markt willen brengen, zullen die stof moeten registreren bij een Centraal Agentschap. Die registratie zal een aantal gegevens omvatten, onder andere over de gezondheidseffecten van de stof. Betreft het een potentieel gevaarlijk goedje, dan kan er besloten worden de stof slechts tijdelijk toe te staan en de fabrikant te verplichten een alternatief te zoeken.

In de meeste gevallen zal het voor het bedrijf volstaan om de bestaande gegevens door te geven aan het agentschap. De vertrouwelijkheid is daarbij gewaarborgd. Het staat fabrikanten uiteraard vrij om de registratie gezamenlijk in te dienen, wat tijd en kosten zou besparen.

Gaat het om relatief weinig gebruikte, onschadelijke chemicaliën, dan hoeft de fabrikant slechts een beperkt dossier in te dienen. De meerderheid van de 30.000 te registreren stoffen valt in deze categorie. Gaat het om veel gebruikte stoffen, of stoffen die potentieel gevaarlijk zijn, dan zal het dossier sneller en gedetailleerder moeten worden opgesteld.

REACH in verschillende stappen

1. Registratie

Dossier chemische stof wordt opgestuurd naar het centraal Europees Chemieagentschap

2. Evaluatie van het dossier door de experts van het Agentschap

3. Autorisatie van gevaarlijke stoffen;

Indien nodig worden schadelijke stoffen uitgebannen, tenzij het risico op vervuiling minimaal is of er om sociaal-economische redenen geen alternatieven voorhanden zijn.

11 jaar tijd om orde op zaken te stellen

Voor de meerderheid van de stoffen heeft de industrie 11 jaar de tijd om de registratie in orde te brengen. Gevaarlijke stoffen en stoffen die in grote hoeveelheden geproduceerd worden moeten vroeger geregistreerd worden.

Aantal jaren	Type van chemisch product
3	Kankerverwekkende producten, hormoonverstorende stoffen en stoffen die het erfelijk materiaal aantasten
3	Stoffen geproduceerd in hoeveelheden boven 1000 ton/jaar
6	Stoffen geproduceerd in hoeveelheden tussen 100 en 1000 ton/jaar
11	Stoffen geproduceerd in hoeveelheden tussen 1 en 100 ton/jaar

Huidige regelgeving blokkeert innovatie

Er is nog een andere goede reden om REACH in te voeren. De huidige regelgeving voor chemische stoffen is log, onbruikbaar en dringend aan vervanging toe. De wirwar van meer dan 40 Europese wetten is niet in staat om het gebruik van gevaarlijke chemicaliën aan banden te leggen.

Bovenal werkt het oude systeem vernieuwing en innovatie tegen. Producenten die nieuwe producten op de markt brengen, moeten zich door een ingewikkelde registratieprocedure heen worstelen. Dat weerhoudt hen ervan nieuwe, modernere stoffen op de markt te brengen. Hoe onlogisch dat ook lijkt, oude producten die al voor 1983 op de markt zijn hoeven niet te worden getest. Nieuwe wel. Waarom zouden bedrijven zich door de administratieve molen worstelen als ze een oud, zij het nooit getest, product kunnen blijven gebruiken?

REACH vergemakkelijkt de procedure voor nieuwe producten aanzienlijk, wat innovatie en vernieuwing in de chemische sector zal stimuleren. Daarnaast vervalt de voorkeursbehandeling voor producten van voor 1983. Alle producten zullen op hun giftigheid getest worden, niet alleen de nieuwe.

Het Protocol van Montreal voor de bescherming van de ozonlaag

In 1987 werd het Protocol van Montreal opgesteld ter bescherming van de ozonlaag. De ozonlaag beschermt ons tegen de ultraviolette straling van de zon. Zogenaamde chloorfluorkoolwaterstoffen (CFK's) bleken via een ingewikkeld fotochemisch proces de ozonlaag af te breken. Ondertussen is het Protocol in werking, is de productie van CFK's stopgezet en zijn er al heel wat alternatieven gevonden – goedkoper en doelmatiger dan CFK's.

De industrie heeft jarenlang oppositie gevoerd tegen een verbod op CFK's. CEFIC, de Europese lobby van de chemische industrie die ook fel oppositie voert tegen REACH, stelde toen dat "de torenhoge kosten ertoe zouden leiden dat volledige industrietakken zich zouden moeten omvormen en dat er heel wat kleine en middelgrote bedrijven over de kop zouden gaan... de werkgelegenheid zou er zwaar onder leiden... er zouden ook geen alternatieven voorhanden zijn...".

Van dit doemscenario is niets uitgekomen. De chemische industrie heeft omzet en verkoop na Montreal alleen maar zien toenemen.

De industrie over REACH

REACH maakt de chemische industrie verantwoordelijk voor het testen en registreren van de gezondheidseffecten van haar producten. Dat lijkt niet meer dan logisch: wie een product op de markt brengt, moet weten of het gevaarlijk is of niet.

Toch is het verzet van heel wat chemiebedrijven tegen REACH groot. Er is een grootscheepse en dure lobbycampagne opgezet om het REACH-voorstel tegen te werken.

Daarbij zijn de overdrijvingen niet van de lucht. Zo heeft Fedichem, de Belgische federatie van de chemische industrie, een studie gepubliceerd waarin ze de kosten van REACH met een factor 10 overschat. Reden? Fedichem ging ervan uit dat de uitvoering van REACH in één jaar betaald moest worden door de sector. In werkelijkheid heeft de industrie elf jaar de tijd om te voldoen aan de verordening. Een rekenfoutje?

Het overdrijven van de kosten van nieuwe regelgeving is een beproefde tactiek van de chemische industrie. Dat blijkt uit een rapport van ChemSec, een Scandinavische milieugroep. In het rapport 'Cry wolf' vergelijkt zij de voorspellingen van de chemische sector bij wetgeving die in het verleden werd ingevoerd met de werkelijke kosten. En wat blijkt? In de recente geschiedenis heeft de chemische nijverheid nieuwe regels steevast veel duurder voorgesteld dan ze uiteindelijk bleken te zijn. Voorbeelden zijn CFK's, asbest en het Clean Air Pact.

REACH zou bedrijven en consumenten in de EU tot 5 miljard euro kosten, gespreid over 11 jaar. Dat lijkt veel. “Maar het opruimen van de schadelijke PCB’s heeft in de Europese Unie al meer dan 15 miljard euro gekost [tot drie keer zoveel als REACH gaat kosten]. Als REACH ervoor zorgt dat er slechts één enkele stof zoals de PCB’s uit het milieu gehouden wordt, is het al de moeite waard.”

Ethel Forsberg, Zweeds Chemieagentschap

Wat kan REACH voor jou betekenen?

REACH lijkt ver-van-het-bed. Hoe kan een Europese verordening van meer dan 1000 pagina's tekst direct invloed hebben op ons dagelijks leven? Toch zal REACH verstrekkende gevolgen hebben omdat schadelijke stoffen niet meer vrij zullen komen in ons leefmilieu. De chemische industrie zal op zoek moeten naar gezondere alternatieven voor veel voorkomende, schadelijke stoffen.

Thuis:

Kinderen zullen minder blootgesteld worden aan schadelijke chemicaliën in huis. De kans op allergieën, gedragsstoornissen en kanker bij jonge kinderen zal aanzienlijk afnemen.

De Britse econoom David Pearce heeft berekend dat enkel en alleen aan medische kosten tot 280 miljard euro bespaard kan worden dankzij REACH. In het licht van de voortdurende discussie over de stijging van de kosten van de volksgezondheid, zijn de investeringen in REACH (geschat op 5,2 miljard euro) geen overdreven prijs.

Op het werk:

Ook de vakbonden zijn voorstander van een betere regulering van chemicaliën. Bedrijven zullen makkelijker milieuvriendelijke stoffen kunnen kiezen, wat de veiligheid en gezondheid van hun werknemers aanzienlijk zal verbeteren. Het International Labour Office schat dat wereldwijd ongeveer 4% van de omzet van bedrijven verloren gaat door ziektes en ongevallen op het werk. Gezondere werknemers en minder ziekteverzuim zullen de Europese economie ten goede komen.

Hoe kan REACH nog beter?

Op een aantal punten schiet het huidige voorstel van de Europese Commissie nog tekort. Het Europees Parlement heeft het recht om het voorstel te wijzigen. De Groenen willen daarbij de volgende verbeteringen afdwingen:

1. Dierproeven

Om te bepalen of chemische stoffen al dan niet gevaarlijk zijn, gebruiken wetenschappers vandaag de dag vaak proefdieren. Niet alleen bezorgt dat de laboratoriumdieren veel leed, vaak zijn de resultaten ook niet zomaar te vertalen naar de mens. Er moet onmiddellijk meer onderzoek komen naar alternatieve testmethoden, zoals in vitro-tests op cellenculturen. Die eis moet expliciet opgenomen worden in REACH.

2. Eén stof – een registratie (OSOR: one substance, one registration)

Daarnaast streven we ernaar dat de verschillende chemicaliën slechts éénmaal getest worden. Dat kan wanneer bedrijven de veiligheidsinfor-

matie onderling uitwisselen. Daarmee kunnen heel wat dierproeven en dubbel onderzoek vermeden worden.

3. Het substitutiebeginsel

Blijkt na onderzoek dat een chemische stof gevaar oplevert voor de volksgezondheid of het milieu, dan moet die vervangen worden door een minder schadelijk alternatief. In de tussentijd mogen de schadelijkste producten nog slechts onder strikte voorwaarden gebruikt worden. De verplichting om schadelijke stoffen te vervangen door veilige alternatieven ontbreekt in het voorstel dat nu op tafel ligt.

4. Het principe “no data, no market”

Indien een bedrijf niet binnen de voorziene tijdslimiet heeft voldaan aan de registratievoorwaarden, mag de stof niet langer op de markt worden gebracht.

5. Gelijke regels voor import

Producten die worden ingevoerd in Europa moeten aan dezelfde voorwaarden voldoen als de producten die in Europa geproduceerd worden. De chemische stoffen die de geïmporteerde producten bevatten, moeten een vergelijkbare testprocedure hebben doorlopen.

*Hoe kan jij helpen om REACH te versterken?
Kijk op pagina 20 en kom in actie.*

Kom zelf in actie

REACH is voorgesteld door de Europese Commissie in december 2003. Dat was nog maar het begin. Nu moeten het Europees Parlement en de Raad van Ministers het wetsvoorstel onder handen nemen. Je kunt jouw europarlementariërs aansporen om van REACH een efficiënt instrument te maken. Op <http://www.chemicalreaction.org> kun je de verschillende europarlementariërs aanschrijven.

Ecolabels

Wie op zoek is naar producten zonder schadelijke chemicaliën, kan terecht bij de verschillende ecolabels op de Europese markt. Enkele voorbeelden zijn de Nordic Swan, het Europese ecolabel en het Duitse Blauwe Engel label. Meer info hierover vind je op <http://www.eco-label.com>.

Groen! en GroenLinks in het Europees Parlement

Groen! en GroenLinks vormen in het Europees Parlement een transnationale delegatie. Dat betekent dat beide partijen binnen de Groene fractie de krachten bundelen. Zo kunnen we nog beter zorgen voor een goede bescherming van de gezondheid, een schoon milieu, betere arbeidsomstandigheden en een duurzame economie – kortom een beter Europa.

Je kunt ons bereiken op de volgende adressen:

Bart Staes
www.bartstaes.be
bart.staes@groen.be
T +32 2 2847642

www.groen.be

Kathalijne Buitenweg
www.kathalijnebuitenweg.nl
kbuitenweg@europarl.eu.int
T +32 2 2845266

www.groenlinks.nl

GROEN!

GROENLINKS